

SPOMENIK IZGUBLJENIM SNOVIMA

Bubalo, Ljerka

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:061708>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

LJERKA BUBALO

SPOMENIK IZGUBLJENIM SNOVIMA

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

izv. prof. art Mario Čaušić

Sumentor:

Margareta Lekić, umj. sur.

Osijek, 2018.

Sadržaj

Uvod	3
1. Uviđanje problema	4
1.1. Snovi kao tema u umjetnosti	5
2. Razrada	7
2.1. Problem naziva skulpture: Spomenik izgubljenim snovima	8
Zaključak	12
Literatura	13
Sažetak	14
Prilozi	15

Uvod

Tijekom spavanja čovjekov organizam se odmara, osobito mozak. Spavanje nije jednoličan proces jer se tijekom spavanja izmjenjuju faze koje nazivamo REM i ne-REM faze spavanja. Tijekom spavanja čovjek sanja. Neki ljudi se svojih snova sjećaju dok se neki svojih snova ne sjećaju. Kao što i budnost utječe na naše snove tako i snovi utječu na budno stanje i mogu biti motiv za naše postupke. Na koji način snovi utječu na samog sanjača, ovisi od osobe do osobe, psihološkoj situaciji te utjecaju vanjskog svijeta kao što su socijalni, nacionalni i ekonomski uvjeti.

Propitivanje snova i njegovog djelovanja na osobu izrazila sam u skulpturi kojom se spominjem svih snova, bilo onih kojih se sjećam i čuvam kao uspomenu, bilo onih koje sam zaboravila, koji su izgubljeni.

1. Uviđanje problema

Čovjek u svojem životu prolazi kroz različita razdoblja koji su veći, a to su: djetinjstvo, pubertet, mladenaštvo, zrela dob i starost, ili manji, a to su godina, mjesec, tjedan ili dan. U tim ciklusima postoje i drugi periodi koji se s njima prepliću, a to su: vrtićko ili predškolsko doba, osnovnoškolsko, srednjoškolsko te visokoškolsko doba. Svaki od tih perioda utječu na čovjeka na drugačiji način.

Tijekom tih razdoblja čovjek prolazi stanja aktivnosti i stanja mirovanja. Jedno od stanja mirovanja je spavanje. „Spavanje je biološko stanje svih kompleksnijih živih bića, u kojem se organizam, osobito mozak, odmara i obnavlja. Tijekom spavanja mišići se opuštaju, smanjena je mogućnost odgovora na vanjska zbivanja, pada krvni tlak, usporava se srčani rad, krvni optok, disanje i metabolizam“ (Hrvatska enciklopedija, 2018). Spavanje. Preuzeto sa: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57345>). Spavanje nije jednoličan proces jer se tijekom spavanja izmjenjuju REM i ne-REM faze spavanja. Tijekom spavanja čovjek sanja.

„San je više ili manje povezan niz doživljaja koji se javljaju tijekom spavanja.“ (Hrvatska enciklopedija (2018). San. Preuzeto sa: : <http://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=54363>). Čovjek najčešće sanja tijekom REM faze spavanja, a pojava snova moguća je i u ne-REM fazi.

Kada je čovjek budan njegovo opažanje vanjskog svijeta je uređeno, ali tijekom spavanja snovi se pojavljuju bez ikakvog logičnog redoslijeda. Nakon buđenja neki ljudi se svojih snova sjećaju čak i do najsitnijeg detalja, dok se neki ljudi svojih snova uopće ne sjećaju. Trajanje samog spavanja i sadržaj snova ovise od osobe do osobe. Neki od uvjeta o kojima ovise snovi su dob, stupanj psiho-fizičkog razvoja sanjača, socijalni, nacionalni te ekonomski uvjeti u kojima osoba živi. Na snove također utječu stres i strah, koji osim što izazivaju neugodne snove, mogu izazvati i poremećaj u spavanju.

Primijetili smo da na san utječe mnogo faktora, no i snovi mogu utjecati na čovjekov dan pa i tjedan ili život. Ako čovjek sanja neke događaje, likove ili strahove budi se s osjećajem nelagode. Taj osjećaj često zna potrajati čitav dan. Kada se primjerice čovjek nalazi pred nekim ozbiljnim životnim odlukama snovi mogu, pozitivno ili negativno, utjecati na donošenje

odluke. San može pomoći čovjeku u rješavanju sukoba ili strahova s kojima se bori. Postoje i snovi koji su samo ispunjavanje želja.

U ranom djetinjstvu najčešće sanjamo roditelje, osobito majku, ispunjenje neke želje, bilo ostvarene ili neostvarene koja budi osjećaj ugode. Stjecanjem prijateljstava, gledanjem crtića, pronalaženjem uzora kao što su nogometne zvijezde, glumci, super-junaci, širi se spektar događaja koji se pojavljuju u snovima, kao i aktera u njima. Kako čovjek odrasta njegovi snovi postaju kompleksniji i u njima se pojavljuju nove teme i problemi.

1.1. Snovi kao tema u umjetnosti

Kao predmet istraživanja snove su proučavali filozofi, psiholozi, liječnici, ali i umjetnici. Jedan od njih je i Alex Cobas koji na Internacionalnom Bijenalu Dizajna u Saint-Étienneu, 2015.godine izlaže skulpturu pod nazivom *San 14* (Vidi: Prilog 1).

Arhitektonska skulptura izrađena od željeza i linija u boji (Biennale Internationale Design Saint-Etienne 2015. 4 VISAGES & DREAM, ALEX COBAS. Preuzeto sa: <http://www.biennale-design.com/saint-etienne/2015/en/biennial-in/?ev=4-visages-amp-dream-alex-cobas-387>). Skulptura stvara dojam prozračnosti, baš poput sna, dok dinamiku skulpturi daju elastične raznobojne linije. U skulpturu se može ući, a unutrašnji prostor skulpture nepravilnog je oblika i propušta svjetlost unutra. „To je osjetilni prostor, svijetao, dinamičan, raznobojan i u vječnom pokretu“ (Biennale Internationale Design Saint-Etienne 2015. 4 VISAGES & DREAM, ALEX COBAS. Preuzeto sa: <http://www.biennale-design.com/saint-etienne/2015/en/biennial-in/?ev=4-visages-amp-dream-alex-cobas-387>).

Posjetiteljima je bio moguć ulazak u skulpturu.

Hrvatska multimedijalna umjetnica koja se osobito bavi fenomenom sna je Kata Mijatović. Umjetnica se bavi odnosom između svjesnog i nesvjesnog. Umjetnica kroz svoje radove posebno istražuje snove, „...radovi problematiziraju percepciju stvarnosti u odnosima svjesno-nesvjesno, te istražuju funkciju nesvjesnog u izgradnji stvarnosti“ (Atelieri Žitnjak (2018). Kata Mijatović. Preuzeto sa: <http://a-z.hr/kata-mijatovic/>). Sa svojim projektom *Između neba i zemlje* participirala je na 55. bijenalu u Veneciji. Ambijentalna instalacija uključivala je online portal

Arhiv snova, postoji i na društvenoj mreži Facebook, gdje su posjetitelji mogli podijeliti svoje snove (portal je i danas aktivan) te video sadržaj i dokumentaciju *performansa Spavanje između neba i zemlje* (Vidi: Prilog 2) gdje umjetnica spava na skulpturi Ivana Kožarića *Oblik prostora* (Zagreb, 2011.).

Na otvorenju Bijenala umjetnica je izvela performans *Nesvjesno: Canal Grande* (postoji i video zapis) gdje umjetnica spava u gondoli dok je gondolijer vozi kroz kanal.

Spomenula bih ovdje još jednog umjetnika, koji se bavi odnosima između tijela čovjeka i prostora Antony Gormley. „Serija radova *Prostor spavanja*, koji više ne postoje, izradio je od odjeće natopljene gipsom kojima je prekrrio šćućurena tijela koja su ležala na podu čime su stvoreni bijeli slobodno stojeći šatori koji ograđuju taj prostor šćućurenog tijela“ (Tate, 2018). Art and Artists: *Bed*, Antony Gormley, 1980-1. Preuzeto s: <http://www.tate.org.uk/art/artworks/gormley-bed-t06984>), jedna od poza spavanja (Vidi: Prilog 3). Još neki od njegovih radova su: *Krevet*, *Tijela koja se odmaraju I i II*, *Čovjek koji je zaspao*, *Bez naziva* [*Figura koja spava*].

2. Razrada

Oduvijek su me zanimali snovi kao i njihov utjecaj na sanjača. Bilo mi je zanimljivo što se neki prijatelji svojih snova uopće ne sjećaju dok drugi pamte i do najmanjeg detalja i zapisuju si snove u bilježnicu kao „dnevnik snova“. Osobno nikada snove nisam zapisivala u bilježnicu, ali se nekih snova koje sam sanjala još kao dijete i dan danas sjećam. Upravo tih snova, bilo one koji su trajni kao uspomena ili izgubljeni, zaboravljeni i nestali spomenula sam se u ovoj skulpturi (Vidi: Prilog 4).

Odlučivši prikazati snove kao predmet propitivanja, promišljala sam na koji način ih pretočiti u skulpturu. Činilo mi se logičnim uzeti madrac, koji je kao dio skulpture zamjena za krevet. Madrac sam prevukla plahtom modro plave boje, koju sam povezala sa lijepim snovima koji ostavljaju osjećaj ugone kako u snu tako i nakon buđenja iz sna. Na madracu se nalazi poplun i jastuk koje sam stavila u navlake s dječjim uzorcima. Madrac, jastuk, poplun, plahta kao i navlake su od raznih tekstilnih materijala (Vidi: Prilog 5).

Pored madraca postavila sam vrtuljak koji sam dala izraditi prema mojoj skici. Vrtuljak je od drveta visine 150 centimetara. S vrtuljka vise igračke koje sam skupljala od djetinjstva do sada. Igračke su za vrtuljak povezane špagom. Osim igračke na špagi se nalaze kuglice kao dekorativni element (Vidi: Prilog 6 i 7).

Vrtuljak je predmet namijenjen djeci kako bi ih zabavila u njihovim prvim mjesecima pa i godinama života, ovisi od djeteta do djeteta, s obzirom da svako dijete u određenom trenutku gubi interes za nekom igračkom pa samim time i vrtuljkom. Postoje dvije vrste vrtuljka, a to su vrtuljak koji je samostojeći i može se postaviti na bilo koju čvrstu površinu: krevet, kauč, krevetić te vrtuljak koji je pričvršćen za krevetić. Pitanje je zapravo koliko je taj vrtuljak u prvim danima djetetovog života potreban obzirom na njegov fizički razvoj.

Kada se dijete rodi, ono ne vidi. Tek postupno nakon poroda ono počinje razlikovati svjetlo od tame. U dobi od dva tjedna do mjesec dana dijete postupno percipira i gleda manje predmete. Nakon tri mjeseca dijete raspoznaje predmete s kojima je često u kontaktu, kao na primjer s

bočicom. U petom ili šestom mjesecu života dijete prepoznaje majku, bližu okolinu i predmete s kojima je u doticaju, a pojavljuje se strah od novih igračaka i osoba (Medicinska enciklopedija, 1959.). Dijete u dobi od otprilike tri mjeseca, ovisno od djeteta do djeteta, može držati manje predmete, dok u dobi od otprilike šest mjeseci može samo uzeti predmet i prebacivati ga iz ruke u ruku, pokreti ruku su usklađeni te dijete može dohvatiti predmet koji gleda (Šimunjak, 2012).

Kroz prvih otprilike tjedan i pol do dva kada dijete postupno percipira manje predmete vrtuljak nije od naročite koristi osim ako se radi o vrtuljku koji ima glazbene mogućnosti pa služi za uspavljivanje. U razdoblju od otprilike tri mjeseca djetetu je od koristi vrtuljak koji možemo postaviti bilo gdje, samostojeći vrtuljak čije igračke dijete može dosegnuti iz ležećeg položaja. U dobi od šest mjeseci dijete može bez oslonca kratko izdržati u sjedećem položaju, a uz oslonac može sjediti i dulje (Šimunjak, 2012.). Vrtuljak koji je instaliran na dječji krevetić time dobiva svoju ulogu jer se dijete njime može igrati i zabavljati. Kada dijete počne puzati, a vremenom i hodati, osvajajući nove prostore i igračke, gubi interes za vrtuljak koji postaje više dekoracija za krevet nego vrtuljak koji ima ulogu zabavljača.

Preuzevši vrtuljak i postavivši ga kao dio skulpture on gubi ulogu dječjeg zabavljača. U skulpturi vrtuljak, kao i prevlake s dječjim uzorcima, predstavljaju povratak u djetinjstvo i sigurnost, ali i poveznicu sa sadašnjim ja i osjećajem sigurnosti i spokoja koji krevet u meni i dan danas izaziva; mjesto odmora i sigurnog utočišta. To sjećanje koje dolazi u dodir sa sadašnjošću i pretače se u budućnost ostavlja utisak vječnosti.

2.1. Problem naziva skulpture: Spomenik izgubljenim snovima

„Spomenik u širem smislu, svaki umjetnički, kulturni i povijesni važan ostatak prošlih vremena; u užem smislu, djelo skulpture ili arhitekture, izvedeno u spomen neke osobe, ideje ili događaja koje je, radi čuvanja sjećanja ili promicanja prikazane teme, stalno izloženo u javnom prostoru“ (*Spomenik*, Likovni leksikon, Prir. Josip Bilić, Zagreb, 2014., str. 883.).

Ako se vratimo unatrag, bilo da se radi o proteklom satu, danu ili godinu, prisjetit ćemo se ljudi i događaja koji su obilježili naš život ili jedan dio našeg života. Te uspomene su naši nematerijalni spomenici koje gledamo jednim drugim očima i pripadaju našem intimnom

prostoru. No mi smo i dio jedne zajednice koju je obilježilo jedno dulje razdoblje, zajednička povijest. U toj povijesti u kojoj smo možda bili živi svjedoci, a možda se dogodila i prije nas, zbili su se neki bitni događaji, ili su se pojavili ljudi koji su utjecali na njen tijek. Tim događajima i ljudima podignute su materijalne uspomene, spomenici. Ti spomenici nalaze se u javnom prostoru kojeg svi zajedno dijelimo i čuvamo za sljedeće naraštaje. Neovisno o tome da li ih primjećujemo ili ih ne primjećujemo, oni i dalje pričaju priču zašto su tu i čiji spomen oni čuvaju i kroz to oni žive. Čak i kada se na njima može vidjeti utjecaj, pa i ako nestanu ili ih čovjek uništi, oni će i dalje postojati, ali ne više kao javna uspomena na lik ili događaj nego će nositelji te uspomene biti ljudi. Prema tome, moglo bi se reći da postoje spomenici koji se tiču samo pojedinca, a postoje spomenici koji se tiču zajednice, bilo da se radi o državi ili cijelom planetu.

Postoje dakle javni, privatni i intimni prostori od kojih se javni i intimni najčešće isprepliću, dok se privatni isprepliće samo s intimnim. Javni i intimni prostor susreću se u čovjeku samom jer šetnjom ili vožnjom biciklom osoba prolazi javnim prostorom, ali u osobi i dalje postoji intiman prostor koji ostaje takvim dok osoba ne odluči prostor podijeliti s drugim ljudima. Tada se gubi intiman prostor i ostaje jedino javan. Ili slučaj u kojem dio javnog prostora postaje intimnim jest mjesto izmjenjivanja nježnosti. Tijekom čina nježnosti na tom javnom mjestu susreću se javno i intimno, dok nakon čina to mjesto postaje u nama spomen tog događaja. Spomenik kojeg drugi vide kao običan kamen ili klupicu, nekome je spomenik nježnosti i ljubavi i u njemu se susreću javno i intimno.

Javni prostor možemo podijeliti na eksterijer i interijer. Dok bi eksterijeru pripadao primjerice trg, interijeru pripadaju muzeji i galerije. Jedina razlika između eksterijera i interijera je što eksterijer, tj. vanjski prostor možemo posjetiti u bilo koje doba dok interijer, tj. unutrašnji prostor galerije možemo posjetiti samo tijekom radnog vremena galerije.

Upravo tu postavljam svoju skulpturu *Spomenika izgubljenim snovima*. Prostor galerije, jedna od soba, biti će zamjena mojoj sobi u kojoj će se na sredini nalaziti madrac i vrtuljak. Gledatelj će biti u mogućnosti, ne samo vidjeti skulpturu, nego će imati priliku fizički iskusiti skulpturu. Moći će leći na madrac i prisjetiti se svojih snova, poigrati se sa vrtuljkom ili jednostavno malo odmoriti.

Kako je vrijeme izlaganja ograničeno radnim vremenom, upravo to radno vrijeme galerije, koje se prekida, u mojem radu označuje stanja budnosti i spavanja. Tijekom radnog vremena galerije, gledatelj se u susretu sa skulpturom ne susreće samo sa mojim snovima nego i sa svojim. Prisjeća se proteklih snova, ili je pak zabrinut njihovim gubitkom, i u stanju je budnosti.

Neradno vrijeme galerije u kojem gledatelj nije u mogućnosti posjetiti skulpturu predstavlja vrijeme spavanja u kojem čovjek, polako tonući u san gubi svijest o svojoj okolini koja je izražena nemogućnošću ulaska u prostor galerije i interakcije sa skulpturom. Svoju trajnost ovaj spomenik nema toliko u svojem materijalu, drvu i tekstu, koliko u tome što će ući u povijest izložbi koje su u toj galeriji održane i kao trajni zapis ostati živa uspomena, *Spomenik*. Također, skulptura će ostati živa u svakom posjetitelju jer će u susretu s njom oživjeti njegovi snovi, ali i nakon susreta sa skulpturom gledatelj će ju ponijeti u svoj dom, svoju sobu, kao uspomenu, spomenik koji time postaje ne samo spomenik mojih snova, nego i snova svakog pojedinog gledatelja.

Objekti od kojih se sastoji sama skulptura, osim drvene konstrukcije vrtuljka, su ready-made. „Ready-made je predmet izvan-umjetničkog porijekla koji je, s ili bez intervencija, preuzet, označen i izložen kao umjetničko djelo“ (Šuvaković, 2005: 534). Madrac, poplun, jastuk, navlake igračke su objekti koje sam kupila i spojila u skulpturu.

Tražeci primjere spomenika koji sami po sebi ne slave spomen na bitne događaje i osobe, sjetila sam se umjetnika Claesa Oldenburga, američkog kipara pop-arta, njegov spomenik *Vreća za led – Mjerilo B* (Vidi: Prilog 8), koji proizvod masovne primjene izdvaja i uzdiže u umjetnost i slavi jedino umjetnikovu maštu (Janson, 2013.).

Još jedan od umjetnika je Tihomir Matijević čija spomen-ploča *DEJO TUNA I JA SMO OTIŠLI NA PIVO VRAĆAMO SE ODMAH TIHOMIR* (kamen, Centar Karlo Rojc, Pula, 2008.) zapravo ne opisuje bitan događaj koji bi se na prvi pogled ticao šire javnosti. To je banalna poruka koja nam govori da je umjetnik otišao na pivo s dvojicom, možda prijatelja i da se vraćaju odmah (Vidi: Prilog 9).

Još jedan pomalo atipičan spomenik je rad pod nazivom *Krevet* (1998.) Denisa Kraškovića koji za svoj rad kaže da je: „Zamišljen kao spomenik predmetu koji je nama ljudima od vitalnog značenja u životu...“ (Denis Krašković/ArtWorks (2006). Preuzeto s: <http://kraskovic.blogspot.hr/2006/12/krevet.html>). Sam rad izrađen je od drveta i kopija je umjetnikovog kreveta (Vidi: Prilog 10).

Zaključak

Snovi su dio naše unutarnje stvarnosti, ne-fizičke, ali istinite. Kroz njih osobe i događaje vidimo na jedan posve drugačiji način. Snovi su poruke našeg unutarnjeg Ja kojeg možda u budnom stanju pokušavamo ušutkati, dok u snovima taj glas pronalazi, kao i voda, izlaz van. Ako ih pravilno interpretiramo mogu biti alat rješavanja sukoba i problema s kojima se suočavamo kroz život. Kao i životno iskustvo, snovi su učitelj i lekcija.

Spomenik izgubljenim snovima čuvar je svih snova kako onih već snivanih, tako i svih onih koji će to tek biti. Vječni podsjetnik da ne uzimamo naše snove kao neke filmove koji su nam se tijekom noći odigrali pred očima, nego kao unutarnju vodilju, učitelja koji otvara vrata jednog svijeta skrivenog duboko u nama.

Literatura

Knjige:

Medicinska enciklopedija, svezak III (1959) Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ

Likovni leksikon (2014) Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža

The Concise Oxford Dictionary of Art and Artists (2003) New York: Oxford University Press Inc.

Šuvaković, M. (2005) *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb: Horetzky

Janson, H.W., Janson, A.F. (2013) *Povijest umjetnosti*, Varaždin: Stanek

Matijević, T. (2013) *Torta i bronca*, Osijek: Galerija Likovnih umjetnosti

Ivančević, R. (2008) *Stilovi, razdoblja, život III*, Zagreb: Profil

Web izvori:

Hrvatska Enciklopedija, raspoloživo na: <http://www.enciklopedija.hr/>, pristupljeno: 26. 1. 2018.

Tate, raspoloživo na: <http://www.tate.org.uk/>, pristupljeno: 5. 2. 2018.

Antony Gormley, raspoloživo na: <http://www.antonygormley.com/>, pristupljeno: 6. 2. 2018.

Alex Cobas, <raspoloživo na: <https://alex-cobas.squarespace.com/>, pristupljeno: 6. 2. 2018.

Biennale Internationale Design Saint-Etienne 2015, raspoloživo na: <http://www.biennale-design.com/saint-etienne/2017/fr/home/>, pristupljeno: 6. 2. 2018.

Denis Krašković, raspoloživo na: <http://kraskovic.blogspot.hr/>, pristupljeno: 6. 2. 2018.

Atelieri Žitnjak, raspoloživo na: <http://a-z.hr/>, pristupljeno: 6. 2. 2018.

Crobebe, raspoloživo na: <http://www.crobebe.com/>, pristupljeno: 2. 2. 2018.

Sažetak

U ovom radu propitala sam temu snova te na koji način snovi utječu na nas, kao i utjecaj svakodnevice na snove i spavanje. U radu sam se dotakla samo nekih od umjetnika koji su propitali temu snova kroz svoje umjetničko stvaralaštvo. Svoje propitivanje snova ugradila sam u skulpturu koja osim što propituje snove postaje i njihov nositelj. Spomen kako na one već snivane, tako i na one snove koji će biti snivani. Svi oni utkani su u ovu skulpturu *Spomenika izgubljenim snovima*.

Ključne riječi: spavanje, snovi, uspomena, kiparstvo, spomenik, skulptura

Prilozi

Prilog 1 – Cobas, Alex, *Dream 14*, izložba Internacionalno Bijenale Dizajna u Saint-Étienneu, 2015.

Prema: <http://www.biennale-design.com/saint-etienne/2015/en/biennial-in/?ev=4-visages-amp-dream-alex-cobas-387>

Prilog 2 – Mijatović, Kata, *Spavanje između neba i zemlje*, performans, 2011. Prema:

<http://www.culturenet.hr/default.aspx?id=50969>

Prilog 3 – Gormley, Antony, *Sleeping place*, skulptura, 1974. Prema:
<http://www.antonygormley.com/sculpture/chronology-item-view/id/2186/page/729#p1>

Prilog 4 – *Spomenik izgubljenim snovima*, radna verzija postava, 2018.g.

Prilog 5 – *Madrac s jastukom i poplunom*

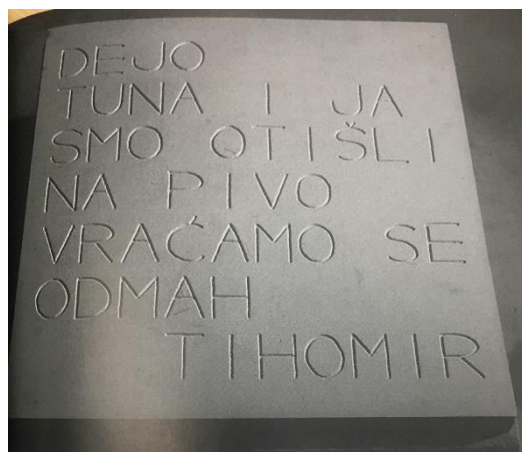
Prilog 6 – *Vrtuljak s igračkama*

Prilog 7 – *Vrtuljak s igračkama*

Prilog 8 - Oldenburg, Claes, *Ice bag - scale B*, 1971. Prema:
<https://nga.gov.au/Exhibition/softsculpture/Images/400/37808.jpg>

Prilog 9 – Matijević, Tihomir, DEJO TUNA I JA SMO OTIŠLI NA PIVO VRAĆAMO SE ODMAH TIHOMIR, 2008g.. Prema: Matijević, T. (2013) *Torta i bronca*, Osijek: Galerija Likovnih umjetnosti

Prilog 10 – Krašković, Denis, *Krevet*, 1998. Prema: <http://kraskovic.blogspot.hr/2006/12/krevet.html>